

NR. 37 FORÅR 2008

K
I
N
A
B
L
A
D
E
T

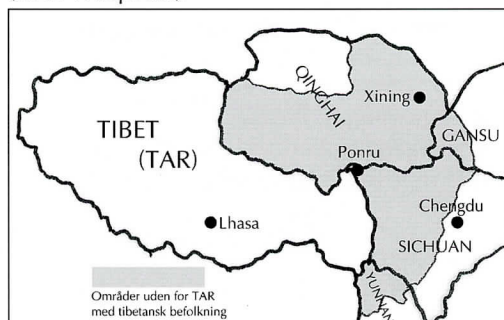
TIBETANSKE NOMADEBØRN I PRIVATE SKOLER

RAPPORT FRA EN SKOLE I 4300 METERS HØJDE

Tibetanske nomader i Kina har i de sidste årtier haft svært ved at forsætte deres traditionelle tilværelse med store flokke af yakokser og får på vidtstrakte græsningsarealer. Mange nomadebørn bliver nødt til at finde alternativt arbejde, sandsynligvis i byområder. Det kræver skolegang og anden uddannelse. Små private skoler skyder op selv i de fjerneste egne, men mange tibetanske børn kommer slet ikke, eller kun ganske kortvarigt, i skole.

Af Ellen Bangsbo
antropolog

Der bor 5,8 millioner tibetanere i Kina, heraf kun 2,7 millioner i selve Tibet (TAR). Den kinesiske betegnelse for Tibet refererer kun til provinsen „Den Autonome Region Tibet“ (TAR), men hele det etnisk tibetanske område er langt større, og over halvdelen af alle tibetanere i Kina er bosat i provinserne Qinghai, Sichuan og Yunnan. TAR er 30 gange så stort som Danmark og måler 2000 km fra vest til øst. (Kort: Wikipedia).

Drolmas familie er helårs bosatte tibetanske nomader, og 12-årige Drolma er nu på andet år elev i den tibetanske nomadeskole i Ponru. Før Ponru-skolen blev oprettet, gik hun fra 1. til 3. klasse i den lokale kinesiske skole i den nærliggende mindre by Sers hul. De tre år hun tilbragte på denne skole har præget hende i helt utrolig grad. Når jeg fx tog billeder af Drolma, stillede hun sig ret op og gjorde honnør. Hun forstod kun dårligt den lokale tibetanske dialekt og talte en form for blandet kinesisk og tibetansk, som hendes bedsteforældre med ringe kendskab til kinesisk ofte havde svært ved at forstå.

Drolma kunne godt lide at synge. Hun sang tit, og oftest sang hun politiske hyldesange til Mao. Vel mest fordi hun huskede ordene og melodierne, uden at hun rent faktisk havde nogen forståelse af, hvad ordene egentlig betød. Det gjorde hendes familie derimod, og den brød sig ikke om at høre, hvad hun sang, selv om de ikke sagde det højt. Drolmas onkel forklarede mig, at det netop er denne slags påvirkninger hos tibetanske børn, som er medvirkende til at tibetanske forældre ikke ønsker at sende deres børn til kinesiske skoler. En tibetansk embedsmand, der besøgte Ponru-skolen, fortalte mig at en væsentlig grund til myndighedernes accept af skolen beror på erkendelsen af, at mange af nomaderne hårdnakket nægter at sende deres mindreårige børn til den officielle skole i den nærliggende by Sers hul.

Børn holdes også hjemme, fordi der er brug for deres arbejdskraft i hjemmet, og fordi mange forældre opfatter skolen som nyttesløs. Ringe muligheder for job selv for veluddannede unge, der taler godt kinesisk, betyder, at mange forældre ser på skolegang som det rene tidsspilde. Nogle forældre mener, at det kun er nyttigt at kunne læse og skrive, såfremt man skal drive forretning, hvilket kræver en kapital, som de alligevel ikke kan skaffe. De sender derfor kun deres børn i skole for at undgå at betale en bøde. Jeg hørte flere gange forældre give udtryk for, at det er nyttesløst for fattige folk at lære at læse

og skrive, og at skriftligt tibetansk kun er nyttigt for munke ved tibetansk-buddhistiske studier.

En tredje forklaring på, at mange tibetanske børn ikke kommer i skole, er, at forældrene på grund af étbarnspolitikken kan blive pålagt selv at betale skolepengene til barn nummer to og tre. I Kina praktiseres étbarnspolitikken ved lov. Tibetanere har status som en af Kinas 55 etniske minoriteter, og såfremt de er bosat i landområder, har de tilladelse til at få to børn, mens den tilladte kvote for alle (inklusive etniske minoritetsgrupper) bosat i et byområde kun er ét barn. Overskrider denne kvote, idømmes familien en bøde. For at få lovliggjort „ekstra“ børn skal en familie med fx tre børn i et landområde betale bøder hvert år i barnets første syv leveår. Der er tale om en anseelig sum penge for tibetanske nomader, der ofte ikke har nogen særlig kontant indkomst. Såkaldte „illegale“ børn er børn, som ikke er officielt registrerede og derfor er udelukket fra offentlige goder som skole- og sundhedsvesen.

Hyrdedrift og skolegang

Jeg ankom til Ponru-skolen ved afslutningen af „Yartsa Gunbu“-ferien, hvor de fleste af skolens børn havde været væk for at hjælpe forældre eller slægtninge med indsamling af værdifulde medicinske svampe. For mange tibetanske nomader er indsamlingen af Yartsa Gunbu-svampe den eneste mulighed for at skaffe kontanter, og tibetanske skoler i landområder holder i denne periode lukket, så børnene kan hjælpe deres familier. Skolen tager også hensyn til forældrenes hyrdedrift – pasning af store flokke af yakokser og får – ved at være kostskole om sommeren og dagskole om vinteren, hvor de fleste forældre er bofaste.

Skolen er ikke, som andre skoler i Kina, lukket i sommerperioden, men fortsætter indtil den 12. tibetanske måned (ca. januar), hvor man på grund af kulde har lukket indtil den 3. tibetanske måned (ca. midt i april).

Til trods for Ponru-skolens afsides beliggenhed har den elektricitet.

Klasseværelset opvarmes ikke, heller ikke i hele vinterperioden. Rummet er utæt ved både vinduer og dør og er derfor fugtigt med store revner i væggene. I et koldt klima som her kan eleverne ikke sidde på jorden. De sidder på smalle skolepulte med plads til 4-5 elever.

Hvad der i væsentlig grad adskiller denne skole fra almindelige skoler i Kina er fraværet af en flagstang på gårdpladsen, hvor skoleelever hver morgen synger nationalsangen, mens flaget hejses. I stedet er der på gårdpladsen stolper med buddhistiske beflag. På flagene er der påtrykt buddhistiske ønskebønner, som forventes at gavne omgivelserne, når flagene blafrer i vinden.

Ponru-skolen for tibetanske nomadebørn blev startet i 2001 på initiativ af den tibetanske lama Kilung Rinpoche. Der er i de tibetanske områder en tiltagende tendens til, at buddhistiske lamaer periodevis rejser til udlandet, hvor de etablerer centre og organiserer finansiel støtte til deres tibetanske lokalområder. Kilung Rinpoche tilbringer halvdelen af året uden for Kina, fortrinsvis i USA, og er som regel i Sershul om sommeren. Han er valgt som medlem af Sershul County Religion and Community Committee i sit lokalområde, og som buddhistisk lama er han velset og højt respekteret blandt lokalbefolkningen. Denne position har uden tvivl haft en positiv indflydelse på, at skolen har et godt samarbejde med de lokale myndigheder.

Det moderne og det traditionelle

Ponru-skolen finansieres delvist gennem to amerikanske fonde – Kilung Foundation og NGO Bridge Fund. Helt i tråd med de lokale behov samt internationalt anerkendte målsætninger for skoling arrangerer Bridge Fund løbende kurser i metodik og pædagogik for de mange uddannede lærere, der arbejder på skoler i landdistrikter. Skolens lærer har også deltaget i enkelte korte kurser i undervisningsmetodik. Kurserne har tilsyneladende haft en effekt, for selv om der kræves nogen udenadslære

hos eleverne, er undervisningen varieret, og eleverne er ikke bange for at blive mobbet ved eventuelle forkerte svar.

Den traditionelle undervisningsform baseret på udenadslære finder dog stadigvæk sted. Om morgenen underviser en ældre munk i tibetansk buddhisme, og her oplæres eleverne i traditionel opremsning af buddhistiske tekster på samme måde som man ser det ved undervisning af novicemunkene i tibetanske buddhistiske klostre. Uagtet (in)effektiviteten eller kvaliteten af denne form for terperi har undervisningen dog et meget vigtigt overordnet formål: eftersom de fleste tibetanske forældre er stærkt troende buddhister, er den religiøse undervisning af stor betydning for deres ønske om, at deres børn skal gå i netop denne skole.

Det moderne og den traditionelle tibetanske kultur mødes også, når tiden på skolefridage tillader at der bliver set film. Ponru-skolen ejer nemlig en dvd-afspiller og et tv-apparat. Man kan måske undre sig over, hvorfor en lille skole beliggende langt ude i Himalayas bjerge er i besiddelse af et tv-apparat, men tv er i dag dominerende overalt i Kina, og man ser tv-apparater selv i mindre tehuse, i ydmyge hjem og undertiden endda blandt tibetanske nomader i deres traditionelle sorte nomadetelte. Hvor der ikke er strøm, drives apparatet af en generator.

Blandt tibetanere i Kina er der i det sidste årti opstået en stærkt voksende industri inden for performance og film, specielt som videoer. Enkelte af disse tibetanske (ofte kinesisk producerede) videofilm har et vist dokumentarisk islæt, men størstedelen af filmene er ren underholdning. De fordrer ingen litterære kundskaber, hvilket er en vigtig detalje, eftersom analfabetisme blandt voksne tibetanere bosat uden for byer stadigvæk er ekstremt højt.

På samme måde som tibetanerne under kulturrevolutionen blev fremstillet som en altid glad og smilende minoritetsgruppe, ser man nu paradoksalt nok det samme gentage sig i tibetanernes egen fremstilling. I næ-

FAKTA

En skole i 4300 meters højde

Skolen, som denne artikel handler om, ligger i 4300 meters højde i landsbyen Ponru i nærheden af byen Sershul (Shiqu) i den nordvestlige del af Sichuan-provinsen.

I dette område med vidtstrakte græssletter over trægrænsen er der ingen busforbindelse, og vejen til landsbyen er dårlig. Derfor er de mest benyttede transportmidler jeeps, motorcykler og, især, heste. Tibetanske børn sidder allerede som ganske små til hest på skødet af mor, og som 5-6-årige er de dygtige ryttere.

Ponru er en flække med et par hundrede beboere, der lever af deres store flokke af yakokser og får eller af forskellige former for handel.

Flertallet af indbyggerne i provinsen Sichuan er hankinesere, men hele den nordvestlige del af provinsen bebos hovedsagelig af tibetanere. Kun 1-2 pct. af den tibetanske befolkning bor i de større byer.

I provinserne Qinghai og Sichuan bor 90 pct. af tibetanerne i afsidesliggende landområder, og de fleste i højlandet. I landområderne og de højtliggende byer bor der til gengæld kun få kinesere – de bryder sig ikke om den ekstreme kulde, der om vinteren nogle steder kan være helt ned til minus 30 grader celsius.

Ellen Bangsbo

sten alle tibetanske videomusikfilm oplever man en romantisk fremstilling af livet blandt de tibetanske nomader med fredeligt græssende yakokser på en flot sommerdag med blå himmel og unge flotter, stærke tibetanere til hest. Selv de unge pigers indsamling af yakgødning til brændsel fremstilles som attraktivt arbejde.

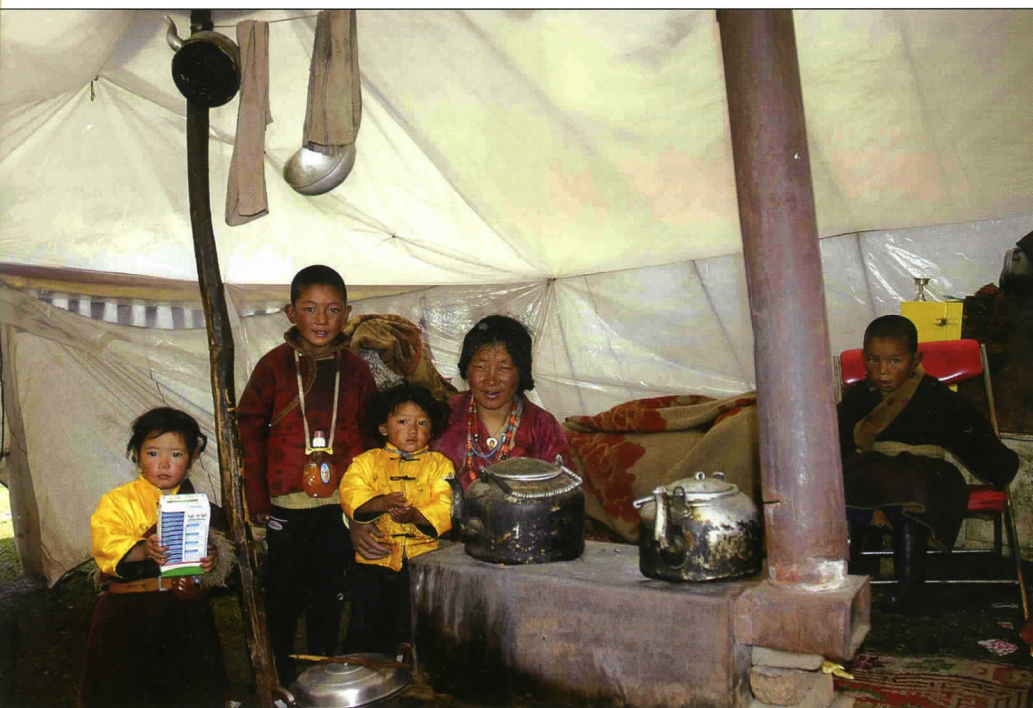
Film og virkelighed

Med majoriteten af tibetanere bosat i landområder synes det ikke at være en tilfældighed, at tibetanske noma-

Landsbyen Ponru med nomadeskolen i forgrunden og buddhistiske klostre beliggende op ad bakken. De omkringliggende græsange er sommergræsningsområde for nomadernes yakokser. (Foto: Ellen Bangsbo).

En af skolens elever i familiens sommertelt. Teltet opvarmes hele sommeren af brændeovnen, hvor der bruges yakoksegødning som brændsel. Sideløbende med at passe familiens yakokser fungerer faderen som buddhistisk lama, og han går helt ind for at familiens børn skal gå i skole. (Foto: Ellen Bangsbo).

ders livsstil nærmest er blevet et ikon for tibetanske kulturelle værdier og etnisk fællesskab. Alligevel fremstår en romantisering af nomadernes livsform som totalt fjernt fra virkelighedens verden. Faktum er, at dagligliv for tibetanere i landområderne er ekstremt hårdt med lange kolde vintré, hvor kraftige snestorme undertiden udrydder hele bestande af yakokser, får og geder.

Disse videofilm distribueres overalt og er meget populære blandt tibetanere i Kina samt tibetanere i eksil i Asien og vestlige lande. I nogle film synger kunstnerne på tibetansk, men ofte synges på kinesisk, ikke mindst for at produktet kan sælges på det kinesiske marked. Både når jeg var sammen med tibetanere privat og på tibetanske restauranter var det meget tydeligt, at der var et stort engagement i og interesse for disse film, også selvom en del af sangene blev sunget på kinesisk. Jeg hørte bemærkninger blandt tibetanere om, at netop det, at sangene synges på kinesisk, betyder, at kinesere får kendskab til tibetansk kultur og livsform som minoritetsgruppe blandt resten af Kinas enorme befolkning.

Også elever og ansatte på Ponru-skolen var meget begejstrede for at se og høre disse film. En interesse, de ikke på samme måde gav udtryk for ved visning af amerikanske film, som de også havde nogle stykker af. Hyrdedrift og „det frie liv“ på de vidtstrakte græsstepper har igennem århundreder været et stærkt udtryk for tibetansk identitet og selvopfattelse. Det er derfor ikke tilfældigt, at de populære videofilm medvirker til at styrke en følelse af sammenhold og fælles identitet for de tibetanske børn på skolen.

Sprog i skolen

Ponru-skolens tre lærere taler og bruger den lokale dialekt i undervisningen. Tibetanske børn er, uanset hvilken skole de går i, tvunget til at mestre to meget forskellige sprog: tibetansk og kinesisk. Dertil kommer, at tibetansk sprog er kompliceret, for tibetansk er ikke blot tibetansk. Tibetansk i Qinghai og Sichuan tales med

dialekt og adskiller sig derved fra „Lhasa tibetansk“. Generelt kan en tibetaner fra Lhasa ikke forstå dialekter fra Qinghai og Sichuan og omvendt. Det skrevne tibetansk er forståeligt i alle dialekter, men udtales ofte meget forskelligt. I de tibetansk-buddhistiske skrifter benyttes en helt anderledes terminologi. Hvor man tidligere igennem århundreder kun havde brugt skreven tibetansk til buddhistiske skrifter samt politiske dokumenter, er der fra officiel side i de seneste årtier udviklet et „moderne skriftligt tibetansk“. Dette var nødvendigt for at dække behovet for at kunne nedskrive moderne poesi og prosa samt nyhedsformidling.

Fra officiel kinesisk side tilstræber man i dag, at alle tibetanske børn lærer et „enslydende“ tibetansk, og undervisningsbøger i tibetansk benytter dette „moderne tibetansk“ på grundskoleniveau i skoler i hele Kina. Det moderne skrevne tibetansk adskiller sig fra mundtlig tibetansk, hvilket lægger en yderligere indlæringsbyrde på tibetanske børn. De skal ikke blot begynde med at lære at læse og skrive det talte sprog, som de kender til på forhånd, men skal også tilegne sig det „moderne tibetanske“ samtidig med, at de lærer at læse og skrive på dette sprog.

Ikke kun lærerne på Ponru-skolen, men også en del andre tibetanere, jeg talte med, pointerede meget stærkt, at det er vigtigt, at de tibetanske børn forstår, at de lærer kinesisk (putonghua) som andetsprog og tibetansk som modersmål. Det er først og fremmest vigtigt for at bevare deres sprog, men også for at styrke en følelse af tilhørsforhold til egen etnisk identitet. Det var der enighed om blandt børnenes forældre og slægtninge, samtidig med at de gav udtryk for en pragmatisk accept af, at selv om børnene og deres familier er bosat i afsides landområder, er det ekstremt vigtigt, at de lærer at tale, skrive og læse kinesisk. Kinesisk er ikke kun vigtigt at kunne, hvis de på længere sigt skal studere på et universitet, men også for at finde selv uafglært arbejde. Samtidig er de tibetanere, jeg talte med, meget opmærk-

Før den private skole blev oprettet i landsbyen Ponru måtte nomadefamiliernes børn gå i en kinesisk skole i den nærliggende by. Indlærings sproget i Ponru-skolen er tibetansk, men allerede fra første klasse undervises i kinesisk sprog. (Foto: Ellen Bangsbo).

Ponru-skolen finansieres delvist af to amerikanske fonde, der også har sørget for, at en af skolens tre lærere har deltaget i korte kursus i undervisningsmetodik. (Foto: Ellen Bangsbo).

somme på, at det tibetanske sprog er ved at blive opslugt af det dominerende og mere anvendelige kinesisk. På gymnasier og kollegier, jeg besøgte i Xining, Rebkong, Yushu, Kangding og Chengdu, skrev alle tibetanske studerende noter kun på kinesisk. Det er især blevet helt almindeligt at blande tibetansk med kinesiske 'låneord', og tal udtales praktisk taget altid kun på kinesisk.

Vigtigt og muligt at oprette lokale skoler

I de fleste hushold er der kun brug for ét af børnene til videreførelse af yakokse- og fårehjorden. Derved bliver skolegang og uddannelse alligevel det eneste og bedste alternativ til at finde en levevej, ikke mindst for piger, som traditionelt set tidligere ikke har haft andre muligheder end at passe familie og hushold. Til forskel fra mange kinesiske skoler er Ponru-skolen lokalt forankret og tager hensyn til lokale normer og kulturelle værdier, blandt andet med modersmålsundervisning på tibetansk og undervisning i læsning af buddhistiske skrifter. At Ponru-skolen ligger i nærmiljøet er med til at skabe en god kontakt mellem forældre og skole.

Brugen af modersmål styrker etnisk tilhørsforhold, og børn, der bor i deres nærmiljø de første tre til seks år af deres skolegang, har dermed adgang til lokal viden og kulturel praksis. Dette er vigtigt, eftersom skoling ikke blot finder sted i skolen, men i høj grad også i den hjemlige sfære. Netop en sådan form for lokalt etableret skole kan medvirke til at bygge bro over forældres modvilje til skolegang.

Med udgangspunkt i Ponru-skolen, beliggende i et tibetansk nomadeområde, vil jeg argumentere for, at det på trods af politisk sensitivitet er muligt at etablere og drive skoler i landområder, som på rimelig tilfredsstillende måde kan imødekomme særlige behov hos en etnisk minoritetsgruppe i en dominerende nationalstat.

En væsentlig forudsætning for skolens succes er baseret på accept, forståelse og samarbejde mellem lokale

myndigheder, forældre og lærere samt et økonomisk bærbart fundament skabt gennem kontakt mellem en udenlandsk, men lokalt forankret NGO og en delvist lokalt forankret tibetansk lama med gode kontakter i den vestlige del af verden.

Med myndighedernes skærpede krav omkring græsningsrettigheder og inddragelse af græsgange til landbrugsareal samt overgræsning og erosion af land er livsformen for tibetanske nomader under forandring. Mange unge tibetanere har ikke længere ambition om at leve deres liv på samme måde som deres forældre. Det er derfor ekstremt vigtigt, at børn, der er bosat i disse afsides områder, har tilbud om at gennemføre grundskole og eventuelt senere mellemskole for derved at få mulighed for at finde arbejde inden for andre fagområder end hyrdedrift også i andre områder end deres hjemegn.

Artiklen er baseret på Ellen Bangsbos studier i 2004 og 2005 i Sichuan- og Qinghai-provinserne. Den er et uddrag af en artikel, der blev udgivet i 2007 af Uddannelsesnetværket i bogen Uddannelse i Udviklingslande. Artiklen inklusive referencer kan læses i sin helhed på www.uddannelsesvaerket.dk/rdb/1185436438.pdf

Skolepigens navn Drolma er et pseudonym. Feltstudier i 2005 blev støttet af et rejsestipendium fra Danidas Oplysningsbevilling.

En udstilling af Ellen Bangsbos fotos fra de tibetanske autonome områder i Qinghai og Sichuan findes på <http://etnografiskforening.dk/udstilling/php>

FAKTA

Skolegang i Kina

Først i 1986, med vedtagelsen af „The Compulsory Educations Law“, blev der i Kina introduceret et obligatorisk skolesystem med krav om ni års skolegang til alle børn fra 6-7 års alderen. Alle skoler i Kina er underlagt de nationale retningslinjer, og det nationale pensum i skolebøger er ens for alle skoler uanset beliggenhed. Dog har etniske minoritetsgrupper tilladelse til at benytte tekstbøger skrevet på deres egne sprog. En øget kvalitet i undervisningen er et aktuelt emne i kinesiske undervisningsreformer, efter at undersøgelser har vist, at udenadslære fostrer elever med stor paratviden, men uden innovative ideer, som der er brug for i et moderne samfund.

Ifølge officielle data gennemfører 98,7 pct. af alle børn i Kina det obligatoriske niårige grundskoleforløb, mens niveauet beregnes til at være 95,8 pct. for Sichuan og 77,9 pct. for Tibet. Disse data forekommer helt urealistiske, og andre kilder angiver alfabetiseringsniveauet for Kina til kun at være på 89 pct. Statistiske data om skoleuddannelse for tibetanerne i Tibet (TAR) beregnes separat, mens skoleniveauet for tibetanerne i de omkringliggende provinser usynliggøres i de samlede opgørelser, fx for Sichuan-provinsen med 87 millioner indbyggere, hvoraf kun 1,3 millioner udgøres af tibetanere.

Etablering og accept af lokalskoler i nærmiljø kan være afgørende for, om børn i afsidesliggende landområder har mulighed for at gennemføre grundskolen. Succes for lokalskoler forudsætter dog et godt og åbent samarbejde mellem forældre, skole og de lokale myndigheder.

Ellen Bangsbo